

Meedoen gaat niet vanzelf

In gesprek met kwartiermaakster Anne Tuk

Anne Tuk is kwartiermaakster bij de Stichting Welzijn Amersfoort. Sinds 2005 bestaat in Amersfoort het project *Wijk en Psychiatrie* (WeP) dat door verschillende organisaties uit zorg en welzijn werd opgezet. Dit project beoogt de maatschappelijke aansluiting van wijkbewoners met een psychiatrische achtergrond te bevorderen, onder meer door initiatiefrijke burgers te koppelen aan deze doelgroep. Sinds enige tijd richt het werk zich ook op mensen met niet-aangeboren hersenletsel (NaH).

Anne: “Ik heb vroeger aan de Kopse Hof gestudeerd, een opleiding voor creatief educatief werk. Ik heb ook veel met dans en beweging gedaan in de psychiatrie. Nu zit ik in het welzijnswerk en combineer ik als het ware werkzaamheden op het gebied van cultureel-maatschappelijke vorming en sociaal-pedagogische hulpverlening.

In 1992/93 heb ik in La Paz (Bolivia) gewerkt op een psychiatrische afdeling van een algemeen ziekenhuis. Daar gingen vrouwen breien en bakken; ze verkochten hun producten in het somatische deel van het ziekenhuis, waardoor ze geld hadden om hun medicijnen te betalen. Een mooi voorbeeld van het kwetsbare verbinden met mogelijkheden.

Nieuwe oriëntaties

De komende tijd zullen in Amersfoort alle wijkcentra worden gesloten. De ruimte die we met het project *Wijk en Psychiatrie* in deze wijkcentra hebben gecreëerd voor mensen met een psychiatrische achtergrond, zullen we nu op andere plekken opnieuw moeten zien te bewerkstelligen. We denken aan sportaccommodaties, kerken, scholen, etc. We moeten opnieuw actief kijken wat er in de wijk aan mogelijkheden ligt en waar wij bij kunnen aansluiten. Het gaat er wel om dan weer gedegen kwartier te maken: zodat mensen met een psychiatrische achtergrond of mensen met niet-aangeboren hersenletsel zich echt welkom voelen. Het is heel belangrijk dat er in de wijken plekken zijn waar je als persoon aan kunt komen lopen, waar je je prettig en begrepen voelt. Of dat er vrijwilligerswerk is waar je kan aarden en weer mee kan tellen.

Daarbij is het belangrijk te erkennen dat een professionele infrastructuur nodig blijft, niet alleen om mensen die hun huis niet uitkomen, thuis te kunnen bezoeken, maar ook om een WeP- of NaH-groep te begeleiden. Er zijn nu zo'n achttien WEP- en NaH-groepen in Amersfoort, en we hebben ook acht *Samen Doen Groepen* opgezet, groepjes van drie tot acht mensen, die wij op afstand begeleiden. We proberen daar uitdrukkelijk ook mensen zonder een psychiatrische achtergrond bij te betrekken, zodat mensen met en zonder psychiatrische achtergrond elkaar door gezamenlijke activiteiten verrijken.

Erop af?

Het boek en de stichting *Erop af* van Jos van der Lans suggereren dat het activeren van ‘de eigen kracht’ van de betrokkenen en hun netwerk, volstaat voor een effectieve oplossing van problemen.¹ Voor onze doelgroep geldt dat ze ergens deel van uit willen maken en dat dit niet vanzelf gaat. Dat is niet alleen een kwestie van ‘erop af’. Het achterhalen van waar iemands behoefte naar uitgaat vergt vaak veel geduld en tijd: ‘aandachtige nabijheid’ zoals ‘presentieprofessor’ Andries Baart dat noemt. Als mensen al vaak hun neus hebben gestoten hebben ze hun verlangens soms diep weggestopt.

De nieuwe sociale professional, het nieuwe type welzijnswerker, is wat mij betreft goed, maar generalistisch opgeleid, in staat aandachtig te luisteren en niet te snel voor de ander te denken. Door het onderzoek van Hogeschool Utrecht naar het project WeP, maakte ik jaren geleden kennis met de presentiebenadering, en bleek ik heel presentie-achtig te werken. Op de eerste plaats ben ik op plekken waar kwetsbare mensen te vinden zijn - bijvoorbeeld in het wijkcentrum, maar ook bij mensen thuis of in een wooncomplex van beschermd wonen. Ik laat mensen merken dat ze mogen zijn zoals ze zijn, met hun beperkingen, en dat het daar ook over mag gaan! Ik probeer ze tegelijkertijd vanuit die acceptatie zo te ondersteunen dat ze bij hun kracht komen. De presentietheorie legitimeert als het ware mijn soms langzame werken aan waardigheid, aan het erbij horen van de mensen in kwetsbare posities. De presentiebenadering is uit op andere resultaten dan die met snelle interventies worden beoogd. Presentie vraagt tijd, en tijd nemen staat haaks op de huidige afrekencultuur.

De groep mensen met niet-aangeboren hersenletsel kampt als gevolg van hun letsel met allerlei beperkingen, zoals sociale onhandigheid. Maar ook voelt men zich vaak onbegrepen en daardoor eenzaam. Dat geldt ook voor een grote groep mensen met een licht verstandelijke handicap. Ik stel me tot taak het breekbare lijntje met al deze mensen in stand te houden, ook met de mensen die zich heel erg terugtrekken, zich van alles afzijdig houden.

Wat is een kwartiermaker?

Voor mij is een kwartiermaker iemand die zowel verbindingen kan maken met de verschillende instellingen (die inderdaad vaak langs elkaar heen werken, daar wijst Van der Lans terecht op), als ook met individuen presentieachtig kan werken.

Ik heb een Marokkaanse collega die onder andere met Marokkaanse vrouwen werkt. Het blijkt dat veel cliënten met een migrantenachtergrond moeite hebben met een WeP-groep; daar willen ze geen deel van uitmaken. Het is heel belangrijk dat deze Marokkaanse collega dan een brug kan slaan tussen deze vrouwen en zorg en welzijn. Voor deze doelgroepen is zij de kwartiermaakster. Door dichtbij hen te blijven en met aandacht met hen om te gaan.

Wij zijn ook betrokken bij de *Wmo-werkplaats* van Hogeschool Utrecht, waar ons werk wordt besproken in relatie tot theoretische inzichten. Dat betekent dat alles wat je doet als ervaren welzijnswerker, inclusief je gevoel en je overtuiging, tegen het licht wordt gehouden. Dit is een grote verrijking van mijn werk.’

¹ Lans, Jos van der, *Erop af. De nieuwe start van het sociaal werk*, Augustus, 2010